

ВІДГУК

заслуженого діяча мистецтв України, доцента,
доцента кафедри кінорежисури та кінодраматургії
Інституту екранних мистецтв

Київського національного університету театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

ІЛЛЄНКА МИХАЙЛА ГЕРАСИМОВИЧА

та доктора мистецтвознавства, професора,
завідувача кафедри кіно-, телемистецтва

ПВНЗ «Київський університет культури»

БЕЗРУЧКА ОЛЕКСАНДРА ВІКТОРОВИЧА

на творчий мистецький проєкт

ПОНОМАРЕНКО ОЛЕКСАНДРИ АНАТОЛІЇВНИ

«ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ НА ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКОВИХ РИС СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРСОНАЖА В АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МИСТЕЦТВАХ»

поданого на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»
в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. У сучасному аудіовізуальному мистецтві та виробництві назріла гостра потреба в формуванні персонажа, який би захоплював глядача своїм існуванням на екрані. Утім доводиться констатувати, що оригінальних, по-справжньому креативних героїв недостатньо. Звернемо увагу, що сучасні екранні мистецтва, а особливо виробництво телевізійних серіалів послуговуються шаблонними, так званими «голлівудськими», схемами у створенні героя на екрані. Від цього дуже схожі персонажі блукають із фільму в фільм, із серії в серію.

Особливо проблема пошуку екранного героя, який би відповідав викликам духу і часу назріла в українському аудіовізуальному мистецтві та виробництві. Здобуття Україною незалежності, багаторічна російсько-українська війна, болючий перехід українського суспільства з тоталітарного режиму Радянського Союзу до демократичної форми життя вже в Незалежній Україні, – це далеко не всі обставини, які сформували нові вимоги до створення оригінальних характерів персонажів, а відтак героїв. Саме життя бурхливе, динамічне, трагічне, а часом абсурдне дає привід пошуку нових креативних підходів, як в аудіовізуальному мистецтві, так і в науці про це мистецтво.

Ці аспекти підтверджують актуальність теми пропонованого до захисту дослідження та його наукового обґрунтування, адже потребують поглибленого вивчення й творчого розвитку, щоб поведінкові особливості сучасного українського героя були використані повною мірою для створення нових форм мистецтва та розвитку візуальної мови в Україні. Актуальність мистецького проєкту полягає в потребі дослідження причинностей формування українського національного світогляду в контексті його впливу на поведінку сучасних українських персонажів в аудіовізуальному мистецтві. Необхідність цього полягає в гострій потребі створення поведінкової моделі героя-борця, героя-переможця, як носія моральних цінностей та взірця для наслідування української культурної орієнтації для глядачів. Подібний вплив сприятиме наближенню до розуміння власної ідентичності в середовищі українського суспільства на емоційно-чуттєвому рівні.

Наукове обґрунтування є самостійною частиною дослідницької роботи авторки та складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі наукового дослідження «Теоретико-методологічні засади дослідження» проаналізовано історіографію та джерельну базу творчого мистецького проєкту, категоріально-понятійний апарат, визначено та пояснено основні поведінкові особливості розвитку персонажів в умовах тоталітарного режиму, мистецька рефлексія основних поведінкових рис

українського національного характеру а саме: абсурдність поведінки в конфліктних ситуаціях, гідність, співчуття та вигадливість. Наведено приклади українських кінематографічних творів, окреслено можливість їх дистрибуції та доступу до тогочасної глядацької аудиторії.

Другий розділ «Художні основи втілення національного героя на екрані» присвячено природі формування ціннісного світогляду української нації на підставі аналізу сакрального значення архаїстичних вірувань, що були сформовані за часів язичництва та були орієнтовані на природу довколишнього світу. Проаналізовано процес ціннісної трансформації українського екранного героя в різні культурно-історичні періоди. Основною науковою працею по дослідженню режисерських методів творення образного рішення персонажа за допомогою поведінки стала монографія В. Кісіна «Режисура як мистецтво та професія».

Уточнено зв'язок міфопоетичної спадщини українського народу та ціннісної орієнтації сучасного екранного героя в його поведінковому прояві. Обґрунтовано процес безперервного наслідування традицій та культурних цінностей, що забезпечує збереження національної ідентичності попри історичні випробування, що долали українці. Артикульовано визначальні сутнісні орієнтири українського світогляду, особливості його чуттєво-емоційного та кордоцентричного проявлення.

У третьому розділі «Український національний герой, як об'єкт наслідування соціально-значущої поведінки» О. Пономаренко аналізує зв'язки між ландшафтом походження, географічними умовами, історичним минулим, політичними поглядами, релігійними переконаннями героя та проявом його поведінки в екранній історії. Розглядає особливості адаптивних пристосувань персонажа відповідно до місця, часу та жанру екранного твору.

На прикладах досліджуваних аудіовізуальних творів сформульовано основні теми української ментальності та їх конфліктне втілення. Розглянуто приклади втілення характеру українського персонажа за часів радянської диктатури. Проаналізовано втілення українського характеру в

аудіовізуальному мистецтві за часів Незалежності. Окрему частину дослідження становить аналіз творчості молодих режисерів, випускників майстерні В. Вітра Інституту екранних мистецтв КНУТКТ імені І.К. Карпенка-Карого. Розглянуто приклади проявів основних архетипів екранних персонажів (Великий Батько, Лицар, Тінь, Матір, Повія, Діва та інш.) в контексті теорії К.-Г. Юнга.

У висновках підкреслено актуальність предмета дослідження, перераховано наукові завдання, які вдалось досягти, розкрито практичну цінність предмета для творчого освітнього процесу та галузі аудіовізуального мистецтва загалом.

Теоретичне і практичне дослідження спонукає до пошуку новаторських методів та інноваційних підходів до організації навчального процесу та відображає основу для подальшої професійної діяльності українських режисерів аудіовізуальних творів.

Відповідність публікацій та мистецької апробації темі творчого мистецького проєкту. Апробацію результатів наукової складової творчого мистецького проєкту висвітлено в 3-х публікаціях у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України, у публікації тез в рамках V Міжнародної науково-практичної конференції «Екранні мистецтва: методологія, навчання, інновації та досвід» (Київ, 11 травня 2020 р.); Всеукраїнській науково-практичної конференції «Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство» (Київ, 9 листопада 2023 р.); V Міжнародної наукової конференції «Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології» (Київ, 15-16 листопада 2023 р.); Міжнародної науково-творчої конференції «Культурні орієнтації українського суспільства у сфері аудіовізуального мистецтва: сучасні виклики та проблеми» (Київ, 20 березня 2024 р.); IX Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні дослідження в галузі культури і мистецтва» (Київ, 24 жовтня 2024 р.).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у дослідженні процесу формування поведінки українського екранного персонажа під

впливом різноманітних чинників, що обумовлюють специфіку прояву національної етнопсихології.

Рівень виконання творчого мистецького проєкту. Проведене наукове дослідження реалізовано в мистецькій складовій у вигляді науково-популярного фільму «Феномен поведінки», що складається з п'яти розділів. Екранний твір змонтований з цитат досліджуваних екранних творів (ігрових та документальних), аналізу та висновків авторки, графічних зображень зв'язку екранного образу, поведінки персонажа, процесу впізнавання глядачем.

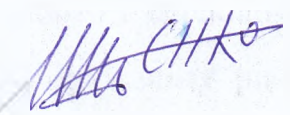
Творчий мистецький проєкт характеризується високим рівнем виконання. Використовуючи матеріали з класики українського кінематографу такі, як «Пропала грамота» реж. Б. Івченка, «Вавилон XX» реж. І. Миколайчука, фільми Ю. Ілленка та М. Ілленка, а також нової генерації режисерів О. Саніна, А. Сеїтаблаєва; стрічки випускників майстерні В. Вітра та власні фільми і постановки експериментальних вистав «Кулішіада» та «Лісова пісня». Авторка створила динамічний та сучасний науково-популярний твір, що підкріплюється її власною появою в кадрі та особистим режисерським досвідом роботи.

Демонструється широкий набір монтажних прийомів та інструментів взаємодії з глядачем, які дозволяють активно взаємодіяти з екранним видовищем. Проєкт «Феномен поведінки» характерен майстерним виконанням, що поєднує в собі інформативно популярну насиченість, публіцистичність та художню якість.

Висновок. Творчий мистецький проєкт, поданий на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» виконаний на належному науковому рівні, робота характеризується логічністю викладу, містить обґрунтовані теоретичні та практичні результати. Вивчення наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту «Особливості українського національного світогляду на формування поведінкових рис сучасного українського персонажа в аудіовізуальних мистецтвах», її публікацій, апробацій та перегляд творчого

мистецького проєкту «Феномен поведінки» дозволяє зробити висновок, що дослідницька і творча складові виконані на високому фаховому рівні та відповідають вимогам МОН України. Авторка творчого мистецького проєкту Пономаренко Олександра Анатоліївна заслуговує на присудження освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво».

Заслужений діяч мистецтв України, доцент,
доцент кафедри кінорежисури та кінодраматургії
Київського національного університету театру,
кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого

М. Г. ІЛЛЕНКО

19.05.2025

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри кіно, телемистецтва
ПВНЗ «Київський університет культури»

О. В. БЕЗРУЧКО

